

191 § Kannanotto valtioneuvostolle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle kehysriihen ratkaisuun sairaalaverkon tulevaisuudesta

Kaupunginhallitus 9.9.2024 § 191

Kaupunginjohtajan päätösehdotus

Iisalmen kaupunginhallitus päättää antaa edellä esitetyn kannanoton valtioneuvostolle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Päätös

Hyväksyttiin.

Valmistelu

Hallintojohtaja Niina Puumalainen, p. 0400 771 092

Iisalmen kaupungin vetoomus yöpäävystyksen säilyttämiseksi

Iisalmen kaupunki vaatii perusterveydenhuollon ympärivuorokautista päivystystä koskevan hallituksen esityksen (esitysluonnos 21.5.2024) uudelleen arviointia. Kiuruveden kaupunki, Vieremän kunta ja Sonkajärven kunta ovat yhtyneet huhtikuussa jätettyyn vetoomukseen.

Päätöksen vaikutukset on arvioitu yksipuolisesti ja puutteellisesti asukkaiden ja palvelujen saavutettavuuden yhdenvertaisuuden sekä todellisten kustannusten osalta. Kuten Kemin kaupunki on oikeusasiamiehelle tekemässään kantelussa todennut, lakiesityksen vaikutusten arviointi on puutteellinen.

Asian tausta:

Iisalmi on Pohjois-Savon maakunnan pohjoinen seutukeskus, joka tunnetaan kansainvälisesti arvostetusta teknologiateollisuudesta, vahvasta puutuoteteollisuudesta sekä monipuolisesta elintarviketeollisuudesta. Alueen elinkeinorakenteessa myös alkutuotannolla on merkittävä rooli.

Iisalmi on Ylä-Savon seutukunnan keskuskaupunki, ja suuri osuus koko lähiseutujen asiointiliikenteestä suuntautuu Iisalmeen. Iisalmi mukaan lukien Ylä-Savon kuntien alueella asuu n. 50 000 ihmistä. Ylä-Savon kunnat Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä ovat tehneet tiivistä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä ja kehittäneet sote-palveluja määrätietoisesti kustannustehokkaaseen suuntaan.

Iisalmen ja Ylä-Savon seutukunnan väestö ikääntyy muuta maata nopeammin,

mistä seuraa, että hoitoa tarvitsevia potilaita on runsaasti. Välimatkat ovat pitkiä: Iisalimesta matkaa Kuopion yliopistolliseen sairaalaan on n. 90 km, pisimmällään matkaa seutukunnan pohjoisosista Kuopioon on n. 150 km.

Vaikutukset asukkaisiin:

Vaikutusten arvioinnissa heikoiten on arvioitu vaikutukset väestöön. Esityksen nykytilakuvauksen mukaan Iisalmen päivystyksessä vuonna 2023 oli keskimäärin 52 kävijää vuorokaudessa, joista 18 illalla ja 6 yöllä. Iisalmissa toimii myös kaikkiaan vuodeosastoja, joissa on yhteensä 104 vuodepaikkaa ja jotka vaativat ympärivuorokautisen lääkärin paikalla olon. Iisalmen kaupunki katsoo, että Iisalmen sairaalan perusterveydenhuollon yöpäivystys tulee säilyttää palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiseksi Pohjois-Savossa (laki hyvinvointialueesta 7 § kohta 1, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 4§). Ympärivuorokautisen päivystyksen saatavuus on keskeinen osa yhdenvertaista ja tasapuolista hoitoa. Hoitoa on saatava tarvittaessa nopeasti riippumatta asuinpaikasta.

Pitkällä aikavälillä hoidon heikompi saavutettavuus lisää terveyseroja, sairaanhoidon ja erikoissairanhoidon tarvetta ja siten kustannuksia. Päätöksellä lakkauttaa yöpäivystys Iisalmissa lisittäisiin terveyseroja ja sosiaalista huono-osaisuutta. Tämä on täysin vastoin hyvinvointialueuudistuksen tavoitetta luoda tasa-arvoisempi palvelujen saatavuus ja vähentää ihmisten välisiä terveys- ja hyvinvointieroja.

Yöpäivystyksen puuttuminen seutukunnasta aiheuttaisi ylimääräisiä kustannuksia ja ajanmenetetystä. Julkista liikennettä ei Pohjois-Savossa ilta- ja yöaikaan ole tarjolla. Eniten yöpäivystyksen loppumisesta kärsisivät ikäihmiset, koska heidät jouduttaisiin kuljettamaan KYS:n entisestään ruuhkautuneempaan yhteispäivystykseen, mm. yleistilan laskun takia.

Esityksessä on nostettu positiivisena vaikutuksena keskittämisen turvaavan palvelun saatavuus, laatu ja vaikuttavuus sekä potilasturvallisuus. Tosiasiassa yöpäivystyksen saatavuus varmistaa kaikkien potilaiden nopean hoidonsaannin tilanteissa, joissa tilanne pahenee nopeasti yöllä. Yöpäivystys voi olla jopa ratkaiseva tekijä potilasturvallisuuden kannalta. Yöpäivystys on myös keskeinen osa jatkuvaa ja toimivaa hoitoketjua, ja sillä voidaan varmistaa myös hoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen. Äkillisten tilanteiden arviointi ja hoito eivät aina vaadi erikoissairaanhoitoa, jolloin yöpäivystys välimenta palveluna vähentää erikoissairanhoidon kuormitusta ja resurssitarvetta.

Kustannusvaikutukset

Pohjois-Savon hyvinvointialueen valtuustossa 6.5.2024 on todettu, että Iisalmissa säilyvät kolme akuuttivuodeosastoa tulevat myös jatkossa vaatimaan ympärivuorokautisen lääkärin myös fyysisesti paikalle. Tämä pienentää merkittävästi yöpäivystyksen lopettamisesta saatavia säästöjä. Ensihoidon arvion mukaan yöpäivystyksen lopettaminen johtaa siihen, että Iisalmeen joudutaan lisäämään yksi ensihoidon yksikkö 24/7, mikä lisää kustannuksia n. 700 000 euroa.

Alla olevassa taulukossa on tarkemmin eritelty saavutettavat säästöt ja lisäkustannukset:

Toimenpide	Kustannussäästö	Kustannusten lisäys
yökorvaus (klo 22-07): 2 sairaanhoitajaa	255 527 €	
yökorvaus (klo 22-07): lääkäri	588 390 €	
osastolääkäri, yökorvaus		+236 600 €
ensihoidon yksikkö		+700 000 €
yhteensä	843 914 €	+936 600 €

Iisalmen yöpäivystyksen lakkauttaminen tarkoittaisi todellisuudessa kustannusten kasvua 0,1 M€:lla. Laskelmassa ei ole huomioitu välillisiä kuluja, joita ovat lisätyövoiman tarve Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) päivystyksessä sekä kuljetuskustannusten kasvu Iisalimesta Kuopioon. Lisäksi on arvioitu, että vuodeosastokustannukset kasvavat: KYS:n vuodeosastoilla jatkohoitopaikkaa odottavien määrä kasvaa ja vaihtuva vuodeosastokapasiteetti vähenee, millä on suora vaikutus alentaen leikkaustoiminnan volyymia. Mikäli vuodeosasto ei vedä, ei heräämö vedä eikä tällöin voida leikata, jos heräämö on täynnä. Toiminnan tehokkuus kärsii erikoissairanhoidossa ja hoitojonoja joudutaan lyhentämään lisäostoilla yksityisiltä, joita nytkin on tehty lähes miljoonan euron arvosta viimeisen vuoden aikana.

Yhteenveto:

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että yöpävystyksen lopettaminen Iisalmissa ei ole toiminnallisesti tai taloudellisesti järkevää. Vaikutukset on arvioitava kattavasti ja objektiivisesti, huomioiden ihmisten hyvinvointi ja turvallisuus ja sitä kautta seudun elinvoimaisuus. Vastuulliseen päätöksentekoon kuuluu, että edellä mainitun kaltaiset riskit arvioidaan ja tuodaan esille avoimesti riskitaso ja seuraukset, jotka säästöjen saavuttamiseksi ollaan valmiita hyväksymään.

Iisalmen kaupunki on kutsunut Savo-Karjalan kansanedustajat ja sosiaali- ja terveysministerin tapaamiseen 18.9.2024 keskustellakseen yöpävystyksen jatkumisesta.

Vaikutusarviointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisellä on vaikutuksia kaikkiin strategiaan tavoitteisiin. Päätöksellä on vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Päätöksellä on yritysvaikutuksia, jotka on kuvattu päätösesityksessä.

Muutoksenhaku

1A. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalaki 136 §.

Otto-oikeus

Ei otto-oikeutta.

Toimenpiteet, otteet

Valtioneuvoston kirjaamo: kirjaamo.vnk@gov.fi

Sosiaali- ja terveysministeriön kirjaamo: kirjaamo.stm@gov.fi

Pääministeri Petteri Orpo

Valtiovarainministeri Riikka Purra

Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso

Ylä-Savon kuntien kirjaamot (Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi,

Vieremä, Keitele ja Rautavaara)

Kaupunginhallitus 29.4.2024 § 100

Kaupunginjohtajan päätösehdotus

Iisalmen kaupunginhallitus päättää antaa edellä esitetyn kannanoton valtioneuvostolle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Lisäksi kaupunginhallitus päättää tehdä edellä esitetyn aloitteen Pohjois-Savon

hyvinvointialueelle.

Päätös

Hyväksyttiin.

Valmistelu

Talousjohtaja Eeva Suomalainen, p. 040 652 4002

Asian tausta:

Iisalmi on Pohjois-Savon maakunnan pohjoinen seutukeskus, joka tunnetaan kansainvälisesti arvostetusta teknologiateollisuudesta, vahvasta puutuoteteollisuudesta sekä monipuolisesta elintarviketeollisuudesta. Alueen elinkeinorakenteessa myös alkutuotannolla on merkittävä rooli.

Iisalmi on Ylä-Savon seutukunnan keskuskaupunki ja suuri osuus koko lähiseutujen asiointiliikenteestä suuntautuu Iisalmeen. Iisalmi mukaan lukien Ylä-Savon kuntien alueella asuu n. 50 000 ihmistä. Välimatkat ovat pitkiä: Iisalmesta matkaa Kuopion yliopistolliseen sairaalaan on n. 90 km, pisimmällään matkaa seutukunnan pohjoisosista Kuopioon on n. 150 km.

Iisalmen ja Ylä-Savon seutukunnan väestö ikääntyy muuta maata nopeammin, mistä seuraa, että hoitoa tarvitsevia potilaita on runsaasti.

Ylä-Savon kunnat Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä ovat tehneet tiivistä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä ja kehittäneet sote-palveluja määrätietoisesti kustannustehokkaaseen suuntaan; tästä esimerkkinä kuntien yhteinen Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä ja yhteisesti järjestetyt seudulliset perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän toiminta päättyi 31.12.2022 sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä Pohjois-Savon hyvinvointialueelle.

Iisalmen sairaalassa on järjestetty perusterveydenhuollon yöpäivystystä hyvinvointialueen ja kuntien toimesta vuosikymmeniä ja perusterveydenhuollon yöpäivystys on palvellut koko Ylä-Savon alueen väestöä.

Pohjois-Savon hyvinvointialue aloitti toimintansa vuoden 2023 alusta. Lähtökohtana uudistuksen valmistelussa on ollut palvelujen kolminapaisuus maakunnan alueella. Maakunnan pohjoisen alueen seudulliset palvelut ovat

keskittyneet Iisalmeen ja eteläisen alueen seudulliset palvelut Varkauteen. Nykyinen palvelujärjestelmä on ollut toimiva ja turvannut yhdenvertaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maakunnan alueella.

Hyvinvointialueuudistuksen tavoite:

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta 21 uudelle hyvinvointialueille 1.1.2023. **Uudistuksen tavoitteena oli luoda tasa-arvoisempi palvelujen saatavuus ja vähentää ihmisten välisiä terveys- ja hyvinvointieroja (lähde: <https://stm.fi/soteuudistus>).**

Hyvinvointialuelain 7 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Kehysriihen päätös 2024:

Valtioneuvoston (VN) 16.4.2024 antaman tiedotteen mukaan sairaala- ja päivystysverkon tulevaisuus on ratkaistu kehysriihessä. Tiedotteen mukaan päätöksiä on tehty perusterveydenhuollon yöpäivystyksiin ja tiettyjen sairaaloiden erikoissairaanhoidon.

Tavoitteena on tasapainottaa julkisia menoja ja vastata terveydenhuollon henkilöstöpulaan. VN:n tiedotteen mukaan yöpäivystys lakkaa Iisalmissa, Jämsässä, Kouvolassa, Raahessa ja Varkaudessa viimeistään 31.12.2025.

Kaikki hyvinvointialueet voivat vapaasti järjestää ilta- ja viikonloppuaikaista kiirevastaanottoa, minkä toivotaan alueilla yleistävän ja helpottavan sairaalapäivystysten ruuhkia.

Iisalmen kaupungin kannanotto valtioneuvostolle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle:

Iisalmen kaupunki katsoo, että Iisalmen sairaalan perusterveydenhuollon yöpäivystys tulisi säilyttää palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden

turvaamiseksi Pohjois-Savossa (laki hyvinvointialueesta 7 § kohta 1, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 4§).

Julkisen hallinnon velkataakka ja paine säästöjen saavuttamiseksi on todellinen ja ymmärrettävä. Pitkien etäisyyksien maakunnassa hallitsematon yöpäivystyksen vähentäminen saattaa kuitenkin alueen asukkaat eriarvoiseen asemaan ja aiheuttaa turvattomuuden tunnetta.

Julkisuudessa on avoimesti todettu, että sairaalaverkon suorituskyvyn vähentäminen on ollut poliittinen kehysriiheen liittyvä päätös ja sen todellisia vaikutuksia ei ole vielä arvioitu. Yöpäivystyksen keskittäminen Kuopioon aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, kun potilaita joudutaan kuljettamaan pitkien välimatkojen päästä. Kustannukset ja turvattomuuden tunne lisääntyvät.

Yöpäivystyksen poistuminen vaarantaa maakunnan reuna-alueilla erityisesti potilaat, jotka saavat yöaikaan esimerkiksi suuren avohaavan kolarin tai kaatumisen seurauksena. Nykytilanteessa vakavat vammat hoidetaan yöaikaan automaattisesti Kuopiossa, mutta esimerkiksi lisäveren antaminen ei ambulanssissa ole pääsääntöisesti mahdollista. Henkeä pelastavat toimenpiteet tällaisessa tilanteessa tehdään Iisalmen sairaalassa. Vastuulliseen päätöksentekoon kuuluu, että edellä mainitun kaltaiset riskit arvioidaan ja tuodaan esille avoimesti riskitaso ja seuraukset, jotka säästöjen saavuttamiseksi ollaan valmiita hyväksymään.

Kansalaisten tasavertaisen kohtelun turvaamiseksi ja päätöksen vaikutuksen arvioimiseksi olisi suositeltavaa, että hyvinvointialueet voisivat itsenäisesti päättää alueellaan olevien sairaaloiden palveluista. Iisalmen sairaalarakennus on uusi ja hyväkuntoinen ja tilat on tehty vastaamaan päivystystoiminnan vaatimuksia. Ylä-Savon seutukunnan palvelujen näkökulmasta Iisalmen sairaalan yöpäivystyksen jatkuminen olisi tarkoituksenmukaista.

Hyvin toimivat perusterveydenhuollon palvelut kuuluvat ihmisten perusoikeuksiin ja ovat edellytys kuntien pito- ja vetovoimalle sekä elinkeinoelämän kehitykselle ja työvoiman saatavuudelle. Yöpäivystyksen lakkauttamista koskeva päätös tulisi arvioida erityisesti ihmisten perusoikeuksien ja perustuslain näkökulmasta.

Yritysten toimintaympäristön ja -edellytysten parantaminen, joihin sosiaali- ja terveyspalvelut kuuluvat, luo osaltaan mahdollisuuksia yritysten kasvulle ja kehittymiselle. Alueen yrityksillä on merkittäviä kasvu- ja investointisuunnitelmia, joista syntyy uusia työpaikkoja, liikevaihtoa ja

erityisesti verotuloja. Perusterveydenhuollon palvelujen saatavuus on alueen elinvoiman kannalta erittäin tärkeää.

Aloite Pohjois-Savon hyvinvointialueelle:

Hyvinvointialuelain 3 §:n mukaan Iisalmen kaupunki on Pohjois-Savon hyvinvointialueen jäsen. Lain 30 §:n mukaan hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa.

Iisalmen kaupunki tekee aloitteen Pohjois-Savon hyvinvointialueelle siitä, että Iisalmen sairaalan perusterveydenhuollon yöpäivystystä tulisi edelleen jatkaa alueen tasa-arvoisten sote-palvelujen saatavuuden turvaamiseksi sekä ihmisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi. Lisäksi Iisalmen kaupunki esittää, että hyvinvointialue järjestäisi ilta- ja viikonloppuaikaista kiirevastaanottoa mahdollisimman laaja-alaisesti, mikä helpottaisi sairaalapäivystysten ruuhkia.

Iisalmi ja Ylä-Savon seutukunta muodostavat merkittävän väestö- ja elinkeinoelämän keskittymän maakunnassa ja seudun väestön ja elinkeinoelämän edellytysten turvaamiseksi yöpäivystyksen jatkuminen olisi ensiarvoisen tärkeää.

Vaikutusarviointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisellä on vaikutuksia kaikkiin strategiaan tavoitteisiin. Päätöksellä on vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Päätöksellä on yritysvaikutuksia, jotka on kuvattu päätösesityksessä.

Muutoksenhaku

1A. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalaki 136 §.

Otto-oikeus

Ei otto-oikeutta.

Toimenpiteet, otteet

Valtioneuvoston kirjaamo: kirjaamo.vnk@gov.fi

Sosiaali- ja terveysministeriön kirjaamo: kirjaamo.stm@gov.fi

Pääministeri Petteri Orpo

Valtiovarainministeri Riikka Purra

Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso

Lääkintöneuvos Sirkku Pikkujämsä

Pohjois-Savon hyvinvointialue
Ylä-Savon kuntien kirjaamot (Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi,
Vieremä, Keitele ja Rautavaara)